

ILLYUZIYA VA GALLYUTSINATSIYA

Rashidova Zamira Sharofovna

Ismatillayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi

Hasanova Sitora Ilhomjon qizi

Sheraliyeva Dilfuza Karimovna

Termiz davlat universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti amaliy-psixologiya ta'lim yo'nalishi talabalari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7309378>

Annotatsiya. *Illyuziyalar insonning har qanday his-tuyg'ularida paydo bo'lishi mumkin. Illyuziya atamasi hissiy buzilishning o'ziga xos shaklini anglatadi. Gallyutsinatsiyadan farqli o'laroq, bu rag'batlantirilmaganda buzilishdir, illyuziya haqiqiy tuyg'uning noto'g'ri talqin qilinishini tasvirlaydi. Garchi illyuziyalar insonning voqelikni idrok etishini buzsa-da, ular odatda ko'pchilik tomonidan baham ko'riladi. Gallyutsinatsiyalar kuchli charchoq, spirtli ichimliklarni iste'mol qilish, ba'zi psixotrop moddalar va ba'zi ruhiy va nevrologik kasalliklar bilan sodir bo'ladi. Gallyutsinatsiyalar noto'g'ri idrok deb ataladi, aldanish, ongning buzilishi yoki aqldan ozish chalkashlikdir.*

Kalit so'zlar: *illyuziya, gallyutsinatsiya, aql-idrok, hissiyot, stimulyatsiya, tuyg'u, psixiatrik, patopsixologik, psixonevrologiya.*

ИЛЛЮЗИЯ И ГАЛЛЮЦИНАЦИЯ

Аннотация. *Иллюзии могут появляться в любых человеческих эмоциях. Термин «иллюзия» относится к особой форме эмоционального расстройства. В отличие от галлюцинации, которая представляет собой искажение, если ее не стимулировать, иллюзия описывает неправильную интерпретацию реального ощущения. Хотя иллюзии искажают восприятие реальности, они, как правило, разделяются многими. Галлюцинации возникают при сильном переутомлении, употреблении алкоголя, некоторых психотропных веществ и при некоторых психических и неврологических заболеваниях. Галлюцинации называют бредом, бред, бред или сумасшествие — спутанностью сознания.*

Ключевые слова: *иллюзия, галлюцинация, интеллект, эмоция, стимуляция, чувство, психиатрическая, патопсихологическая, психоневрологическая.*

ILLUSION AND HALLUCINATION

Abstract. *Illusions can appear in any human emotion. The term illusion refers to a specific form of emotional disturbance. Unlike a hallucination, which is a distortion when not stimulated, an illusion describes a misinterpretation of a real sensation. Although illusions distort one's perception of reality, they are generally shared by many. Hallucinations occur with severe fatigue, alcohol consumption, some psychotropic substances and some mental and neurological diseases. Hallucinations are called delusions, delusions, delusions, or insanity are confusion.*

Key words: *illusion, hallucination, intelligence, emotion, stimulation, feeling, psychiatric, pathopsychological, psychoneurology.*

KIRISH

Illyuziya (lotincha illūsiō - "aldash, yolg'on") - bu: his-tuyg'ularni aldash, ko'rinadigan narsa, ya'ni noaniq talqin qilish imkonini beradigan real hayot ob'ekti yoki

hodisasini buzilgan idrok etish; illyuzionistning dastur raqami; majoziy ma'noda - amalga oshirib bo'lmaydigan narsa, orzu. Illyuziya, "haqiqiy" hissiy qo'zg'atuvchining noto'g'ri ko'rsatilishi - ya'ni umumiy kelishuv bilan belgilangan ob'ektiv "haqiqat" ga zid bo'lgan talqin. Masalan, tunda daraxt shoxlarini goblinlardek idrok etayotgan bolada illyuziya bor, deyish mumkin. Illyuziya gallyutsinatsiyadan, tashqi stimulyatsiya manbaisiz paydo bo'ladigan tajribadan farqlanadi. Ikkala tajriba ham psixiatrik buzilish belgisi emas va ikkalasi ham deyarli har bir kishi tomonidan muntazam va izchil ravishda xabar qilinadi. Illuziyalar - bu "haqiqiy" tashqi ogohlantirishlardan kelib chiqadigan ma'lumotlar qo'zg'atuvchi ob'ekt yoki hodisani noto'g'ri idrok etishga yoki noto'g'ri taassurotga olib keladigan maxsus pertseptiv tajribalardir.

METOD VA METODOLOGIYA

Ba'zi illyuziyalar miyaning idrok etish paytida qilgan umumiy taxminlariga asoslanadi. Bu taxminlar tashkiliy tamoyillar (masalan, Gestalt nazariyasi), shaxsning chuqur idrok etish va harakatni idrok etish qobiliyati va pertseptiv doimiylikdan foydalangan holda amalga oshiriladi. Boshqa illyuziyalar inson tanasidagi biologik hissiy tuzilmalar yoki jismoniy muhitdagi tanadan tashqaridagi sharoitlar tufayli yuzaga keladi. Illyuziya yoqimli bo'lishi mumkin, ammo johillik kabi emas baxt. Inson sohasidagi tushunish illyuziyasining zaif tomoni munosabatlar, ba'zida biz ularni tuzatishga harakat qilmasligimizdadir. Munosabatlar, chunki biz bu nima ekanligini allaqachon bilamiz deb o'ylaymiz. Biz qo'limizdan kelganiga ishonib, takabburlik yoki qo'rquv tufayli o'zimizni chetga tortamiz boshqa shaxs tomonidan qilingan xatolarni aniq aniqlash uchun. Ba'zi illyuziyalar stimulni buzadigan jismoniy hodisalarga emas, balki idrok etuvchining xususiyatlariga, ya'ni miya va sezgilarning ishlashiga bog'liq. Ko'p keng tarqalgan vizual illyuziyalar pertseptivdir: ular miyaning noaniq yoki g'ayrioddiy vizual ma'lumotlarni qayta ishlash natijasida yuzaga keladi. Boshqa illyuziyalar hissiy stimulyatsiyaning keyingi ta'siri yoki qarama-qarshi sensorli ma'lumotlardan kelib chiqadi. Yana boshqalar psixiatrik sabablar bilan bog'liq. Boshqa bir illyuziya guruhi adekvat tuyulgan sezgi signallarini noto'g'ri talqin qilish natijasida yuzaga keladi. Bunday illyuziyalarda hissiy taassurotlar "haqiqat faktlari" ga zid bo'lib tuyuladi yoki ularning "haqiqiy" xarakterini bildirmaydi. Bundan tashqari rag'batlantiruvchi illyuziyalar ham mavjud. Ushbu turdagi illyuziya tuyg'u idroki atrof-muhit qo'zg'atuvchi energiyani o'zining buzilgan naqshida (yuqorida tilga olingan "egilgan" qalam misolida) idrok etuvchi odamga yo'lda o'zgartirganda yoki burishganda paydo bo'ladi.

TADQIQOT NATIJASI VA MUHOKAMA

Gallyutsinatsiya (novolat. hallucinatio lot. alucinatio — ma'nosiz gap-so'z, bema'ni gaplar, nay tushlar) — ongda tashqi qo'zg'atuvchisiz paydo bo'ladigan tasvir. Gallyutsinatsiyalar kuchli charchoq, spirtli ichimliklarni iste'mol qilish, ba'zi psixotrop moddalar va ba'zi ruhiy va nevrologik kasalliklar bilan sodir bo'ladi. Bu atama birinchi marta 1817-yilda Jan-Etyen Esquirol tomonidan kiritilgan. Gallyutsinatsiyalar. Gallyutsinatsiyalar ruhiy kasalliklarda ruhiy kasallikning eng keng tarqalgan belgilaridan biridir. Psixiatriyadagi gallyutsinatsiyalar soxta in'ikoslar deb ataladi. Bemorlar tasvirlarni, mavjud bo'lmagan narsalarni ko'radi, nutqni, hech kim tomonidan talaffuz qilinmaydigan so'zlarni eshitadi, aslida mavjud bo'lmagan hidlarni hidlaydi. Gallyutsinatsiyali tasvir turli usullarda bo'lishi mumkin. Hatto E. Esquirol ham gallyutsinant - bu "biror narsani idrok etishiga ichki ishonchga ega bo'lgan odam, tashqi tomondan esa bu idrokni keltirib chiqarishga qodir ob'ekt yo'q" deb

yoʻzgan (V. A. Gilyarovskiy). Esquirolning ushbu taʼrifi psixiatriyada gallyutsinatsiyalar tirnash xususiyati beruvchi moddalarsiz sodir boʻladi degan pozitsiyaga asos boʻldi. Bemorlar gallyutsinatsiyali tasvirlarga haqiqiy idrok etilgan obʼektlar, soʻzlar sifatida munosabatda boʻlishadi. Bemorlarning xatti-harakati koʻpincha bu notoʻgʻri tasavvurlar bilan aniq belgilanadi; koʻpincha bemorlar gallyutsinatsiyalar mavjudligini inkor etadilar, ammo ularning xatti-harakati gallyutsinatsiya ekanligini koʻrsatadi. Shunday qilib, bemor shifokor bilan gaplashayotganda, birdan "ovoz" ga: "Halaqit qilmang, koʻrasiz, men bandman". Boshqasi goʻyo uning yengini sudralayotgan "sichqonchani" haydab yuboradi (delirium tremens bilan). Xushboʻy gallyutsinatsiyalar bilan bemorlar ovqat eyishni rad etadilar. Bemorlar, qoida tariqasida, gallyutsinatsiya tasvirlarini haqiqiy obʼektlardan olingan tasvirlardan ajrata olmaydi. Gallyutsinatsion tasvir tashqi tomonga proyeksiya qilinadi. Gallyutsinatsiyalar bilan ogʻrigan bemor gallyutsinatsiya tasvirining aniq joylashishini aniqlay oladi. Uning aytishicha, bu tasvir "oʻngda", "mashina deraza oldida". Gallyutsinatsiya tasviri, qoida tariqasida, hissiy rangga ega: bemorlar "ovoz" tembrini ajratib turadilar, u erkak yoki ayolga tegishli boʻladimi, ular kichik yoki katta hayvonlarning rangi, yorqin, qorongʻiligini koʻradilar. Bu jonli shahvoniylik, tashqi proyeksiya tuzatish boshlanishiga toʻsqinlik qiladi va gallyutsinatsiyali tasvirni haqiqiy obʼektlardan olingan tasvir bilan bogʻliq qiladi. Gallyutsinatsiya tasviri beixtiyor paydo boʻladi, bemor uni keltirib chiqara olmaydi, undan qutulolmaydi, uning xohish-istaklari, ixtiyoriy harakatlariga qoʻshimcha ravishda gallyutsinatsiyalar paydo boʻladi.

XULOSA

Ushbu maʼlumotlar patopsixologik tadqiqotlar nafaqat tuzatish choralarini tanlash uchun, balki psixonevrologiya nazariyasi uchun ham muhim ahamiyatga ega ekanligiga dalil boʻlishi mumkin. Shu bilan birga, u patopsixologiya va neyropsixologiya muammolarini birlashtiradi. Psixiatriyada illyuziya yoki gallyutsinatsiya tushunchalarini ajratish odatiy holdir. Xayoliy idrok bilan ragʻbatlantirish mavjud, ammo bemorda bu haqda buzilgan idrok mavjud. Illyuziya atamasi sezgi buzilishning oʻziga xos shaklini anglatadi. Gallyutsinatsiyadan farqli oʻlaroq, bu stimuly boʻlmagan taqdirda buzilishdir, illuziya haqiqiy hissiyotni notoʻgʻri talqin qilishni tasvirlaydi. Masalan, atrof muhitdan qatʼi nazar, ovozlarni eshitish gallyutsinatsiya boʻlar edi, oqayotgan suv (yoki boshqa eshitish manbai) tovushida ovozlarni eshitish illuziya boʻladi.

REFERENCES

1. Ribalskiy M. I. Illyuziya va gallyutsinatsiya. Baku "Maarif", 1983.
2. Sigmund Freud "The future of an illusion"
3. Y.M. Fayziyev, E.X.Eshboyev "Umumiy va tibbiy psixologiya" Toshkent 2003
4. B. Umarov "Psixologiya" Toshkent 2012 vors-nashriyot
5. Z.Nishonova, O.Musurmonova "Psixologiya" Toshkent 2012
6. <http://www.hozir.org/i-idrok-haqida-tushuncha-va-uning-fiziologik-asoslari-idrok-tu.html?page=9>
7. <https://uz.living-in-belgium.com/illusion-vs-hallucination-8154>
8. <https://www.britannica.com/topic/illusion>